

Nr 15.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående översyn av gällande lagar om aktiebolag och om försäkringsrörelse.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 246, i första kammaren av herr *Petrén* samt nr 298 i andra kammaren av herrar *Aqvist* och *Häckner*. I motionerna, vilka äro likalydande, yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en översyn av gällande lag om aktiebolag och lag om försäkringsrörelse».

I motiveringen ha motionärerna anført, att aktiebolagslagen borde överses för vinnande av större överskådlighet och klarhet. Vidare vore åtskilliga bestämmelser med materiellt innehåll i behov av revision. Översyn borde även ske av lagen om försäkringsrörelse och lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser. Av sistnämnda lag borde dock översyn ske först sedan utredningen om pensionering för anställda i privat tjänst avlämnat sitt förslag. I motiveringen anmärkes vidare, att i den offentliga debatten nyligen gjorts gällande, att ett under fjolåret framlagt förslag till lag om registrerade föreningar utgjorde en anledning att på nytt taga upp frågan om införandet för mindre företag av en enklare form av bolag utan personlig ansvarighet.

Beträffande vad motionärerna i övrigt anført får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från *patent- och registreringsverket* samt *försäkringsinspektionen*, varjämte tillfälle beretts *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges industriförbund*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* samt *Försäkringsanstalterna Folket-Samarbete (Folksam)* att inkomma med yttranden.

Översyn av aktiebolagslagen.

Inledning.

Rörande tillkomsten av lagen den 14 september 1944 om aktiebolag må följande anmärkas.

Lagberedningen avgav den 28 februari 1941 betänkande med förslag till lag om aktiebolag m. m. (SOU 1941: 8 och 9). Sedan yttranden över förslaget inhämtats från åtskilliga ämbetsmyndigheter och sammanslutningar, remitterades förslaget till *lagrådet*. Efter det *lagrådet* den 19 november 1942 av-

givit utlåtande och förslaget därefter i vissa delar omarbetats, framlades det i *proposition nr 5* för 1944 års riksdag. I ämnet avgav *första särskilda utskottet* utlåtande, nr 1, och, i anledning av skiljaktiga kammarbeslut, memorial, nr 3. Riksdagen biföll Kungl. Maj:t förslag med vissa ändringar.

Enligt en samtidigt antagen lag angående införande av nya lagen om aktiebolag har sistnämnda lag trätt i kraft den 1 januari 1948. Lagen skall i princip tillämpas även å äldre bolag.

Frågan om revision i syfte att göra lagen mera överskådlig och lättbegriplig.

I de *över lagberedningens förslag* till lag om aktiebolag, *avgivna yttrandena* framställdes från några håll önskemål om en överarbetning av lagförslaget i formellt hänseende. Sålunda uttalade vissa näringsorganisationer, att de gärna såge, om genom bl. a. en redaktionell översyn på en del områden kunde åstadkommas vissa lättnader. Advokatsamfundet uttalade som sin mening, att lagberedningen i vissa fall övervärderat faran för missbruk och därigenom föranletts att uppställa utförliga lagregler även då endast ett teoretiskt behov därav förelegat. Å andra sidan hade beredningen enligt samfundet överskattat möjligheten att genom lagbestämmelser hindra förverkligandet av ohederliga uppsåt och underskattat betydelsen av det besvär och de olägenheter, som genom stadganden av hithörande slag uppkomme vid lagens användning. Förslaget hade belastats med detaljföreskrifter, som i vissa fall framstode såsom onödiga. Av bl. a. Sveriges redareförening, Advokatsamfundet, styrelsen för Stockholms fondbörs, Svenska revisorssamfundet, handelskammaren i Göteborg och handelskammaren i Gävle uttalades vidare önskemål om en formell överarbetning av lagtexten i syfte att göra densamma mera lättläst och överskådlig.

I sitt yttrande över lagförslaget anförde *lagrådet* bl. a. följande.

I formellt hänseende har mot förslaget riktats den anmärkningen att det är synnerligen vidlyftigt och detaljrikt. Anmärkta förhållande har till stor del sin förklaring däri, att till reglering upptagits frågor av invecklad beskaffenhet och att förslaget — i huvudsaklig överensstämmelse med det i gällande lag tillämpade systemet — jämväl innehåller stadganden av väsentligen administrativ natur. Men även med bortseende från den härav föranledda vidlyftigheten synes fog icke kunna fränkännas den framställda anmärkningen. Lagrådet har därför, såvitt inom ramen för dess verksamhet varit möjligt, sökt att, med bibehållande i stort sett av förslagets uppställning, göra detta mera överskådligt och lättläst genom att förorda dels omgruppering av vissa bestämmelser, dels ock uteslutande av åtskilliga detaljer samt vidtagande av redaktionella jämkningar.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande anförde *föredragande departementschefen*, dåvarande *statsrådet Bergquist*, i förevarande fråga.

Vad angår den formella uppbyggnaden av förslaget kan detta, såsom ett flertal myndigheter och institutioner framhållit, icke fränkännas en viss tyngd. I detta hänseende vill jag emellertid erinra, att den svenska aktiebolagslagstiftningen är byggd på normativprincipen och ett registrerings-system, vars genomförande är överlämnat till en administrativ myndighet.

Nämnda princip innebär, att rätt föreligger att erhålla registrering av beslut om aktiebolags bildande, om ökning eller nedsättning av aktiekapitalet eller om ändring i bolagsordningen m. m., såframt beslutets innehåll och ordningen för dess tillkomst överensstämmer med lagens föreskrifter. Även eljest då vidtagen åtgärd eller inträffat förhållande anmäles för registrering, skola villkoren för registrering finnas bestämda i lagen. Härmed sammanhänger att förslaget liksom gällande lag upptager bestämmelser om de handlingar, som skola fogas vid ansökan om eller anmälan för registrering. Då det torde vara styrkt av erfarenheten, att frånvaron av fullständiga och tydliga bestämmelser härutinnan medför omgång och tidsutdräkt för dem, som göra dylika ansökningar och anmälningar, synes det vara nödvändigt att i dessa hänseenden meddela ganska detaljerade föreskrifter. Stadganden erfordras vidare om själva registreringen och dess rättsverkningar. Detta medför att åtskilliga bestämmelser, som till sitt innehåll äro av rent administrativ natur, av praktiska skäl böra ingå i aktiebolagslagen. Emellertid torde på åtskilliga ställen i lagtexten en avsevärd lättnad kunna uppnås genom att i anslutning till vissa ändringsförslag av lagrådet utesluta alltför detaljerade föreskrifter och vidtaga vissa förkortningar i uttryckssättet.

I en inom andra kammaren vid 1948 års riksdag väckt motion, nr 371, framställdes av herr Wiberg yrkande om att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av aktiebolagslagen i syfte att göra densamma överskådligare och lättbegripligare. Första lagutskottet anförde i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 18, bl. a. följande.

Det är av största vikt, att lagar och andra författningar skrivas så, att de bliva lättlästa och överskådliga. Särskilt gäller detta författningar, vilka i stor utsträckning skola tolkas av gemene man. Aktiebolagens angelägenheter torde på grund av deras ofta invecklade natur merendels handhas av i bolagsärenden väl förfarna personer. Även om kravet att få en lättfattlig lagtext härigenom icke framträder med samma styrka beträffande den lagstiftning, som reglerar aktiebolagens rättsförhållanden, är det emellertid ett viktigt önskemål att även förevarande betydelsefulla rättsområde regleras genom en lag med tillfredsställande formell uppbyggnad.

Detta önskemål uppmärksammades av lagrådet och departementschefen vid behandlingen av lagberedningens förslag till nu gällande aktiebolagslag. Samtidigt som de framhöllo de särskilda svårigheter som äro förknippade med en lagstiftning av förevarande art, gjordes tämligen omfattande ändringar i lagförslaget i syfte att göra lagen mera lättläst och överskådlig.

Det torde icke kunna bestridas, att lagen i det skick den slutligen erhöll ändock är svårfattlig. Utskottet anser icke uteslutet, att man genom en allmän översyn i enlighet med motionärens förslag skulle kunna få fram en något mera lättläst och överskådlig lagtext. De av lagrådet och departementschefen anförda svårigheterna torde emellertid vara så stora, att översynen icke kan väntas giva något resultat av betydelse. Mot de begränsade fördelar, som skulle stå att vinna genom en sådan åtgärd, har man att väga de olägenheter, som måste följa med omfattande ändringar i en så nyligen antagen lag. Även om lagens sakliga innehåll icke ändras, torde likväl en omskrivning av lagtexten komma att medföra svårigheter för rättslivet, vilket anpassat sig efter lagen i dess nuvarande lydelse. Det lär icke heller vara försvarligt att igångsätta ett omfattande lagstiftningsarbete blott för att åstadkomma ändringar i den formella uppbyggnaden av en lag.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Frågan om en översyn av aktiebolagslagen i formellt hänseende återkom vid 1949 års riksdag även nu i en motion av herr Wiberg, II: 284.

Sedan motionen tilldelats första lagutskottet för behandling, inhämtade utskottet *yttranden* över densamma från patent- och registreringsverket, Sveriges advokatsamfund och Sveriges industriförbund.

Patent- och registreringsverket anförde, att den nya aktiebolagslagen enligt ämbetsverkets mening tillämpats alltför kort tid för att ämbetsverket kunde finna det vara påkallat att då vidtaga åtgärd för en revidering av lagen på sätt motionen avsåge. Ämbetsverket anförde vidare bl. a. följande.

Patent- och registreringsverket har vid tillämpningen av den nya lagen väl funnit, att en viss svårighet förelegat och alltjämt föreligger såväl för bolagsledningarna, vilka själva sköta sina registreringsärenden, som även för ombud, till och med mera kvalificerade, att nöjaktigt uppfylla lagens föreskrifter rörande ansökningar och anmälningar till registreringsmyndigheten. Fel i dessa registreringshandlingar ha emellertid, naturligt nog, i viss utsträckning alltid förekommit och komma givetvis att finnas, huru lagreglerna än utformas. Felprocenten steg emellertid i och med tillämpningen av den nya lagen. Orsakerna härtill torde bl. a. vara att genom nya lagen tillkommit helt nya kategorier registreringsärenden, beträffande vilka den sökande allmänheten således saknade erfarenhet, samt att i viss utsträckning nya regler givits rörande ärenden, som förefunnos redan enligt den äldre aktiebolagslagen, i det att i åtskilliga fall nya uppgifter skola lämnas och ytterligare handlingar skola ingivas mot vad som tidigare krävdes. Att en del felaktigheter sammanhånga med lagens bristande överskådlighet torde dock ej kunna förnekas.

Emellertid har redan en viss förbättring i beskaffenheten av de i registreringsärendena inlämnade handlingarna kunnat förmärkas; och det är att förmoda, att, ju längre tid lagen varit i bruk, de ovanberörda svårigheterna för sökandena skola i ej ringa omfattning övervinnas.

Advokatsamfundet tillstyrkte det i motionen framförda förslaget om en översyn av aktiebolagslagen. Inledningsvis anförde samfundet i sitt yttrande över motionen, att de synpunkter, som samfundet framfört i remissyttrandet över lagberedningens förslag, ägde sin giltighet även beträffande aktiebolagslagen i den form, den antagits vid 1944 års riksdag. Samfundet yttrade vidare.

Redan under den korta tid, under vilken lagen varit i kraft, har på mångahanda sätt kunnat konstateras, att lagen är svåröverskådlig och svårtillämplig och att den på grund av många av sina formföreskrifter medför onödigt arbete och onödiga kostnader. Det har blivit allt mera uppenbart, att de praktiska synpunkterna icke tillräckligt beaktats vid lagens tillkomst och att lagen härigenom kommit att utan tillräckliga skäl i många avseenden bliva allför betungande för näringslivet. — — —

Som exempel på huru invecklade åtskilliga av aktiebolagslagens bestämmelser äro, kunna väljas bestämmelserna om nyemission. Om t. ex. ett bolags styrelse beslutar en ökning av aktiekapitalet under förutsättning av bolagsstämmans godkännande och detta godkännande sedan lämnas, kan det före-

falla, som om denna transaktion icke borde vara så märkvärdig att genomföra. Att saken enligt aktiebolagslagen ingalunda är enkel, torde med önskvärd tydlighet framgå av den långa redogörelse för förfarandet, som lämnas i den av justitierådet Stenbeck, revisionssekreteraren Wijnbladh och professorn Nial utgivna kommentaren till lagen s. 188 och följande.

Den förhandsgranskning hos registreringsmyndigheten, som enligt den nya lagen skall ske såväl vid bildandet av bolag som vid nyemissioner, torde — trots att den medför tidsspillan och extra besvär — med hänsyn till de nya invecklade bestämmelserna i åtskilliga fall vara fördelaktig, men just den omständigheten, att en dylik förhandsgranskning kan anses erforderlig, visar hur svårtillämplig lagen är. Det vore riktigare och naturligare, om lagen gjordes så enkel och klar, att en förhandsgranskning som regel icke skulle behöva förekomma. Det kan givetvis finnas fall av mera komplicerad natur, där det kan vara lämpligt, att man har möjlighet från början förvissa sig om att inga formella svårigheter komma att uppstå vid registreringen, men i dylika fall borde saken kunna ordnas genom att registreringsmyndigheten på förfrågan lämnade ett bindande förhandsbesked.

Styrelsen är övertygad om att vederbörande tjänstemän i patentverket redan fått rik erfarenhet av att även tränade bolagsjurister många gånger haft svårt att upprätta registreringshandlingar, som kunnat passera utan anmärkning. Så torde exempelvis många advokater, som förklarligt nog trott sig i 10 och 52 §§ finna fullständiga uppgifter om huru en teckningslista skall vara beskaffad, förbise att enligt 178 och 182 §§ i teckningslistan skall upptagas erinran om förbehåll enligt 177 §. När det i 10 och 52 §§ särskilt påpekas, att i teckningslistan skall intagas erinran om förbehåll enligt 70 §, är det förrädiskt, att det icke samtidigt påpekas, att förbehåll enligt 177 § skall beaktas.

Industriförbundet uttalade i sitt yttrande över motionen, att en överarbetning av aktiebolagslagen av det slag motionären åsyftade lämpligen synes kunna ske, trots att så kort tid förflutit sedan lagens ikraftträdande. Förbundet yttrade vidare bl. a. följande.

Förbundet liksom andra näringsorganisationer saknar av förståeliga skäl närmare erfarenhet av de svårigheter, som kunna vara förbundna med iakttagandet av lagens alla formella föreskrifter. Att lagen utmärkes av en viss tyngd och omständlighet torde dock även vid en rätt flyktig granskning kunna konstateras. För industriens vidkommande kunna särskilt understrykas de svårigheter som föreligga, då i större bolag en ökning av aktiekapitalet skall äga rum vare sig detta sker genom nyemission eller genom fondemission. Vidare det till synes överflödiga insändandet av vissa handlingar till patent- och registreringsverket, såsom protokollsutdrag, bestyrkande anmälan om utseende av verkställande direktör m. m., samt föreskrifterna om vilka personer som i olika sammanhang skola underteckna uppgifter och avskrifter till patentverket.

Exempel på en onödig tolkningssvårighet äro utförligt skildrade i tidskriften *Ekonomisk Revy* 1948 s. 284 och JO:s ämbetsberättelse 1948 s. 89, vari avhandlas frågan om en suppleant i ett aktiebolags styrelse har firmateckningsrätt, då han inträtt i styrelsen för firmateckningsberättigad ledamot. Sådana spörsmål borde på ett enkelt sätt kunna lösas i lagtexten.

I motionen framhålles även att lagen är svåröverskådlig därigenom, att i flertalet av lagens paragrafer finnas hänvisningar till andra paragrafer samt att lagens detaljrikedom gör den svårfattlig för gemene man. Vad som kan åstadkommas genom förenklingar i dessa hänseenden skulle säkerligen

hälsas med allmän tillfredsställelse. Man torde emellertid icke kunna bortse från att hänvisningarna paragraferna emellan tjäna syftet att göra texten koncentrerad samt att det ekonomiska livets alltmer invecklade beskaffenhet nödvändiggör, att många frågor av tämligen speciell karaktär bli föremål för lagbestämmelser. Omöjligt bör det dock icke vara, att en förnyad redaktionell översyn med utgångspunkt från erfarenheterna under den tid lagen varit i tillämpning skulle kunna medföra önskvärda förenklingar.

I sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande hänvisade *utskottet* till vad det vid 1948 års riksdag anfört i samma ämne samt tillade att utskottet av skäl, som då anförts, icke heller nu kunde förorda en omedelbar överarbetning av lagen enbart i formellt avseende. Möjligen komme tillfälle att givas till viss omarbetning och förenkling av lagen i samband med den förestående revisionen av den föreningsrättsliga lagstiftningen. Motionären hade påpekat, att i 30 § förelåge en formell inadvertens, samt yrkat ändring i nämnda lagrum. Utskottet biträdde motionärens uppfattning i denna del samt framlade förslag till lag om ändrad lydelse av 30 § aktiebolagslagen. I övrigt avstyrktes motionen. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I de nu förevarande *motionerna* ifrågasättes, huruvida kostnaden för en översyn av lagen verkligen behövde bliva så stor, att ej densamma uppvägdde obestridliga fördelar, som en överskådlig och klar lag alltid innebure.

Av de myndigheter och sammanslutningar, som till utskottet inkommit med *yttranden* över motionerna, har *patent- och registreringsverket* erinrat om sitt under fjolåret i samma ämne avgivna, här ovan intagna yttrande. Ämbetsverket framhåller, att erfarenheten under det år som förflutit sedan nämnda yttrande avgavs stöder ämbetsverkets i yttrandet uttalade förmodan, att, ju längre lagen varit i bruk, svårigheterna för registreringsökandena skulle i ej ringa omfattning övervinnas.

Ämbetsverket fortsätter, såvitt nu är i fråga.

Då emellertid enligt uttalanden från olika håll av dem, som äro berörda av aktiebolagslagens föreskrifter rörande registreringsärenden, en revision av lagen är behövlig, vill patent- och registreringsverket icke motsätta sig att på sätt motionerna åsyfta en översyn av aktiebolagslagen kommer till stånd.

Patent- och registreringsverket anser dock, att ännu någon tid bör förflyta innan en sådan översyn igångsättes. I varje fall synes lämpligt att avvakta, huru statsmakterna ställa sig till det år 1949 framlagda förslaget till lag om registrerade föreningar m. m. (SOU 1949: 17). I detta förslag ha vissa från aktiebolagslagen hämtade regler givits en förenklad avfattning. Vad angår det pågående arbetet för en revision av banklagstiftningen torde det vara tvivelaktigt om frågan om en allmän översyn av aktiebolagslagen bör sammankopplas härmed, eftersom nämnda revision i betydelsefulla delar icke lär komma att beröra de för aktiebolag i allmänhet givna lagbestämmelserna.

Jämväl *Industriförbundet* hänvisar till sitt under fjolåret avgivna remissyttrande samt fortsätter.

Det är ställt utom allt tvivel att en överarbetning av lagen förr eller senare måste komma till stånd. En sådan översyn skall självfallet icke igångsättas förrän klarhet vunnits, på vilka punkter lagens utformning brister. Därest en

översyn skulle begäras av årets riksdag, skulle den emellertid icke kunna beräknas igångsättas förrän lagen varit i kraft i cirka tre år. En sådan tidrymd borde vara tillräcklig för att få erforderliga erfarenheter om olägenheterna av vissa bestämmelser i en lag, vilken, såsom aktiebolagslagen, praktiskt taget dagligen tillämpas.

Industriförbundet bortser icke från att betydande svårigheter komma att möta en översyn i syfte att göra aktiebolagslagen överskådligare och lättbegripligare. Med hänsyn till mängden av frågor, som måste få sin lösning i lagen, kan man aldrig räkna med att den skall kännetecknas av någon påtaglig lättlästhets. Det har emellertid visat sig, att de personer, som i sin yrkesverksamhet regelbundet ha att syssla med aktiebolagslagen, det må gälla aktiebolagens egen personal eller av bolagen anlitate advokater eller andra experter, i stor utsträckning funnit svårigheter föreligga vid lagens handhavande. De erinringar, som framförts, avse visserligen huvudsakligen den formella uppbyggnaden av lagen, men just på det aktiebolagsrättsliga området få de formella detaljbestämmelserna en stor praktisk betydelse. Enligt Förbundets mening borde det finnas förutsättningar för att en översyn av lagen, med utgångspunkt från erfarenheterna under den tid den varit i kraft, skulle kunna medföra flera önskvärda förenklingar. I likhet med motionärerna ifrågasätter Förbundet, om verkliga kostnaderna för en sådan översyn behöva bli så stora, att de icke skulle uppväga de obestriddliga fördelar, som en mer överskådlig och klar lag innebär.

Företagandet av önskvärda ändringar i aktiebolagslagen bör icke hindras av farhågor för att en omskrivning av lagtexten skulle medföra svårigheter för rättslivet, vilket kunde antagas ha anpassat sig efter lagen i dess nuvarande lydelse. Det kunde snarare finnas skäl att företaga ändringar, innan en sådan nödtvungen anpassning fått alltför djupgående verkningar. Företrädarna för det praktiska rättslivet ha själva icke tvekat om lämpligheten av en översyn så snart som möjligt.

Sedan utskottet senast behandlat denna fråga, har framlagts ett förslag till lag om registrerade föreningar, vilket därefter varit föremål för remissbehandling. Det är önskvärt, att den överarbetning av aktiebolagslagen, som alla torde vara ense om i längden icke kan undvikas, vidtages, innan ändring sker i den nuvarande föreningsrättsliga lagstiftningen.

Industriförbundet får sålunda tillstyrka motionernas hemställan om en översyn av aktiebolagslagen.

Advokatsamfundet och *Folksam* tillstyrka en översyn av aktiebolagslagen, samfundet under hänvisning till vad det i följande anförts i samma ämne.

Svenska försäkringsbolags riksförbund förklarar, att riksförbundet ansett sig sakna anledning att närmare ingå på frågan om behovet av en översyn av aktiebolagslagen.

Frågan om materiella ändringar i aktiebolagslagen.

Det må till en början anmärkas, att lagrådet vid sin granskning av lagberedningens förslag till lag om aktiebolag fann, att förslaget till sitt sakliga innehåll hade stora förtjänster och att en lagstiftning, byggd på förslaget principer, torde komma att verksamt främja rättssäkerheten inom hithörande område. Rörande uttalanden av allmän innebörd i de yttranden, som efter remiss avgåvos av åtskilliga myndigheter och institutioner över lagberedningens förslag, får utskottet hänvisa till den redogörelse där-

över, som förekommer i propositionen nr 5 till 1944 års riksdag, s. 198—208. Såväl departementschefen som första särskilda utskottet vid 1944 års riksdag biträdde lagrådets ovannämnda uttalande.

I den ovan omförmälda, vid 1949 års riksdag av herr Wiberg väckta motionen, II: 284, påyrkades även en översyn av aktiebolagslagen ur saklig synpunkt i förenklande syfte.

I sitt yttrande över motionen anförde *Advokatsamfundet* i denna del följande.

Under den korta tid, som stått styrelsen till buds, har det givetvis icke varit möjligt att göra en fullständig och systematisk sammanställning av de anmärkningar, som enligt styrelsens mening kunna riktas mot aktiebolagslagen. Till belysning vill styrelsen dock här nedan framlägga några exempel på bestämmelser, som enligt styrelsens mening böra ändras.

I den gamla aktiebolagslagen angavs, att i stiftelseurkunden skulle angivas föremålet för bolagets verksamhet. I den nya lagen stadgas, att i stiftelseurkunden föremålet för bolagets verksamhet skall »angivas till sin art». I samband med förslaget om denna ändring gjorde lagberedningen ett uttalande, som har medfört, att registreringsmyndigheten numera tillämpar en praxis, som vållar olägenheter. Man fordrar, att verksamhetens art skall angivas i detalj. Det är emellertid många gånger omöjligt att vid ett bolags bildande förutse olika eventualiteter. Styrelsen har sig icke bekant, att det i praktiken vållade några allvarliga olägenheter, när man enligt den gamla lagen godkände generella formuleringar. De betänkligheter, som styrelsen i detta sammanhang uttalade redan i sitt yttrande av den 7 oktober 1941, hava visat sig vara välgrundade.

I 35 § stycket 1 stadgas, att interimisbevis skola innehålla de uppgifter, som i 34 § angivas för aktiebrev. Detta betyder bland annat, att å interimisbevisen skola angivas de ifrågavarande aktiernas nummer. I 35 § stadgas vidare, att interimisbevis ej må utgivas till aktieägaren med mindre denne införts i aktieboken. Genom dessa bestämmelser kommer det i praktiken i många fall att möta svårigheter att utfärda interimisbevis. Ett av skälen, varför man ibland önskar utfärda interimisbevis, är att man ännu ej fått klart för sig i vilka valörer aktietecknarna önska sina aktiebrev. Vanligen bruka aktiebrev av olika valörer numreras i för varje valör fortlöpande följd. Detta blir emellertid omöjligt, om numren skola fastställas, innan man fått besked om önskat antal av varje sort. Beträffande införandet i aktieboken är att märka, att, när det gäller stora bolag, det måste taga avsevärd tid att upplägga aktieboken; å andra sidan kan det emellertid vara angeläget, att interimisbevisen snabbt kunna utfärdas. Enligt styrelsens mening böra reglerna för interimisbevisen kunna förenklas.

Enligt 56 § skola, när vid nyteckning teckningsrättsbevis utfärdas, de företedda gamla aktierna föras med påskrift »att teckningsrättsbevis utlämnats». Sker teckningen utan att teckningsrättsbevis utfärdas, skola aktiebrev föras med påskrift »att teckningsrätten begagnats». I praktiken vålla föreskrifterna om att påskrifterna skola vara av olika innehåll olägenheter. Det kan t. o. m. förekomma, att samma aktiebrev måste föras med två olika påskrifter. Då syftet med påskrifterna endast torde vara att förhindra att samma aktiebrev återopas mer än en gång för utnyttjande av den med brevet förenade teckningsrätten, bör det räcka med en påskrift, som täcker båda fallen.

Enligt 77 § måste i ett bolag, vars aktiekapital eller maximikapital överstiger 500 000 kronor, styrelsen bestå av minst tre ledamöter. Styrelsen

har funnit denna bestämmelse olämplig i åtskilliga fall. Det finnes många bolag, särskilt holdingbolag, av angiven storleksordning, där aktierna ägas av en eller två personer och där det förefaller meningslöst att behöva i styrelsen invälja en utomstående person, som icke kan tänkas få något verkligt inflytande på bolagets ledning.

Enligt 78 § får ej verkställande direktör utses i sådana fall, där styrelseledamöternas antal understiger tre. Även denna bestämmelse har styrelsen funnit olämplig. Före den nya lagen fanns verkställande direktör i många fall, där styrelsen bestod av en eller två ledamöter, utan att detta vållade någon olägenhet.

Vid anmälan enligt 97 § för registrering av ändring beträffande verkställande direktör och firmateckningsrätt skall fogas avskrift av protokoll eller annan handling, som bestyrker anmälningen. Ätminstone i sådana fall, där anmälningshandlingens är undertecknad av så många styrelseledamöter, som erfordras för beslutförhet inom styrelsen, synes det ur kontrollsynpunkt onödigt, att vid anmälningen fogas en avskrift av styrelseprotokollet. Sådan avskrift fordrades icke av registreringsmyndigheten före den nya lagens ikraftträdande, och styrelsen har sig icke bekant, att denna praxis visat sig innebära någon fara för rättssäkerheten.

Enligt 106 § 4 stycket skall i de fall, där enligt aktiebolagslagen revisor skall vara auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman, registreringsanmälan göras om valet av revisor. Det teoretiska behov, som kan finnas för en kontroll av att auktoriserad revisor eller godkänd granskningsman väljes i de fall, där lagen eller bolagsordningen så föreskriver, kan enligt styrelsens mening icke uppväga de besvär, som denna registreringsbestämmelse vållar de ifrågavarande bolagen och registreringsmyndigheten, och den kostnad, som dylika registreringar medföra.

Enligt 126 § 1 mom. 3 stycket skall varje bolag årligen till registreringsmyndigheten insända avskrift av sin revisionsberättelse. Revisionsberättelser innehålla endast i undantagsfall speciella upplysningar av intresse. Som regel äro de skrivna efter viss schablon. Ännu mera sällan torde det förekomma, att en rättsägare, som vill taga del av ett bolags revisionsberättelse, har behov av att för detta ändamål vända sig till registreringsmyndigheten. Till ingen eller i varje fall till mycket ringa nytta måste sålunda årligen cirka 30 000 bolag hava besväret att göra bestyrkta avskrifter av revisionsberättelser och att insända dem till patentverket, som i sin tur skall hava besväret att kontrollera, att behöriga revisionsberättelser inkommit, och att arkivera dem.

Av de av Advokatsamfundet sålunda framställda erinringarna mot aktiebolagslagen gällde anmärkningarna mot 6, 77, 78 och 126 §§ frågor, som redan vid lagens tillkomst varit föremål för närmare överväganden.

I den nyssnämnda, av herr Wiberg väckta motionen påyrkades även en ändring av saklig innebörd i 224 § *aktiebolagslagen*.

Ifrågavarande lagrum lyder.

Skall enligt bestämmelse i denna lag anmälan eller ansökan göras eller annan handling undertecknas av styrelsen, skall egenhändig namnunderskrift tecknas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter eller vid förfall för styrelseledamot av styrelsesuppleant. Där undertecknande skall ske av samtliga styrelseledamöter, må ock vid förfall för styrelseledamot egenhändig namnunderskrift tecknas av styrelsesuppleant. Vad nu är sagt skall äga motsvarande tillämpning, då anmälan eller ansökan skall göras

eller annan handling skall undertecknas av likvidatorerna eller samtliga likvidatorer. Skall handling undertecknas av verkställande direktör, må vid förfall för honom undertecknande ske av vice verkställande direktör eller, där sådan ej finnes, av styrelseledamot eller styrelsesuppleant, som därtill bemyndigats av styrelsen.

Avskrift, som på grund av särskild föreskrift i denna lag skall vara bestyrkt enligt detta stycke, skall vara till riktigheten bestyrkt av notarius publicus eller landsfiskal eller ock av minst två personer, som hava ställning av styrelseledamot, styrelsesuppleant, verkställande direktör, vice verkställande direktör, likvidator, suppleant för likvidator eller firmatecknare.

Annan avskrift skall, där ej särskild föreskrift givits, vara till riktigheten bestyrkt av två personer.

Motionären framhöll i denna del, att då ett aktiebolags styrelse kunde bestå av endast en person, vilket även i verkligheten vore fallet i många medelstora och mindre bolag, det med gällande lydelse av 224 § andra stycket icke vore tillräckligt ens om styrelsen eller två ojäviga personer bestyrkte vissa med stadgandet avsedda avskrifter utan att i sådana fall notarius publicus eller landsfiskal måste anlitas med därav följande besvär och kostnader, något som syntes motionären onödigt. Motionären hemställde därför, att till stycket skulle fogas ytterligare en mening av följande lydelse: »Där styrelse består av endast en person eller endast en likvidator finnes erfordras emellertid icke att avskrift bestyrkes av mer än en person av den kategori, som nu nämnts».

Patent- och registreringsverket förklarade i sitt yttrande över motionen i denna del, att ämbetsverket beträffande bestyrkande av handlingar i visst fall enligt föreskriften i 224 § andra stycket aktiebolagslagen anvisat utvägen att sökande i stället för att ingiva två avskrifter av protokollet kunde ingiva två exemplar av protokollet, upprättade på samma sätt som originalprotokollet.

Advokatsamfundet instämde i vad motionären anförde till stöd för sin mening men ansåg, att man skulle kunna gå ett steg längre och helt slopa bestämmelsen i paragrafens andra stycke, under framhållande av att det i samtliga fall kunde räcka med att avskrifter vore bestyrkta av två personer vilka som helst. I anslutning härtill yttrade samfundet vidare.

Enligt lagen skola vissa handlingar undertecknas av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören och andra handlingar av styrelsen och verkställande direktören, varvid med styrelsen menas minst hälften av antalet styrelseledamöter. För vissa handlingar räcker det med verkställande direktörens underskrift. Enligt den praxis, som tillämpades enligt den gamla lagen, kunde enklare anmälningshandlingar undertecknas av en firmatecknare, men detta är numera icke tillåtet.

Även för den som dagligen tillämpar aktiebolagslagen är det svårt att hålla reda på i vilka fall handlingar skola undertecknas på det ena eller det andra sättet. Enligt styrelsens mening bör det invecklade systemet för handlingars undertecknande utan större risker kunna väsentligt förenklas. När det gäller handlingar, som skola undertecknas av ett flertal personer, blir det lätt så, att den ene litar på den andre eller på den jurist, som satt upp handlingen. Beträffande vissa handlingar är det också i praktiken förenat med stort arbete, om samtliga styrelseledamöter skola kontrollera riktigheten av de uppgifter som lämnas. Detta gäller exempelvis sådan handling,

som enligt 183 § skall fogas vid en anmälan för registrering av till fullo betalda aktier vid en nyemission och i vilken samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören skola försäkra, att nya bundna aktier icke tilldelats andra än som utan hinder av förbehållet i 177 § ägt vid nyteckning erhålla bundna aktier. Vid en nyemission i ett stort bolag tecknas de nya aktierna kanske av tusentals personer. Det är icke en rimlig begäran, att både styrelsens samtliga ledamöter och verkställande direktören personligen skola förvissa sig om riktigheten av den försäkran de skola underskriva.

I detta sammanhang vill styrelsen erinra om att det enligt 10 § i lagen angående införande av nya lagen om aktiebolag ålegat alla bolag, som i sin bolagsordning hava förbehåll enligt 177 §, att före 1948 års utgång för registrering anmäla antalet bundna och antalet fria aktier. Anmälningen har skolat vara undertecknad av samtliga styrelseledamöter och verkställande direktören, och vid anmälningen har skolat fogas en på enahanda sätt undertecknad försäkran, att enligt aktieboken bundna aktier icke innehavas av andra än som utan hinder av förbehållet ägt förvärva bundna aktier. Det är styrelsen väl bekant, att dylika anmälningshandlingar och dylika försäkringar i många fall undertecknats utan att det praktiskt låtit sig göra för envar av undertecknarna att själv undersöka riktigheten av vad som underskrivits. Styrelsen finner det i hög grad betänkligt, när det i lagstiftningen uppställs formella krav av sådan art, att envar, som är insatt i de praktiska förhållandena, på förhand kan säga sig, att de icke komma att kunna uppfyllas på avsett sätt.

Industriförbundet tillstyrkte det i motionen föreslagna tillägget i 224 § aktiebolagslagen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande anförde *första lagutskottet* i denna del bl. a. följande.

Såväl i de yttranden, som avgivits över motionen, som inom utskottet ha lämnats exempel på olika stadganden i aktiebolagslagen, vilka främst på grund av sin detaljrikedom visat sig svåra att tillämpa i praktiken. Icke minst föreskrifterna beträffande olika registreringsärenden ha ansetts kunna förenklas. Ändringar på enstaka punkter i aktiebolagslagen kunna knappast undvikas. Redan vid fjolårets riksdag gjordes ett tillägg till 72 §. — — — I samband med att lagen på detta sätt efter hand revideras på enstaka punkter torde även andra justeringar, som visat sig önskvärda, kunna genomföras.

För en mera allmän översyn av lagen i dess helhet i sakligt hänseende torde tiden ännu icke vara mogen. Några års tillämpning av lagen synes böra avvaktas, innan tillräckliga erfarenheter vunnits för att en mera genomgripande revision av densamma lämpligen skall kunna företagas.

Motionären har påyrkat, att riksdagen redan nu skall besluta ett tillägg till 224 §, varigenom vissa lättnader beträffande bestyrkande av avskrifter i registreringsärenden skulle medgivas. Utskottet ställer sig icke avvisande till tanken, att en ändring av paragrafens regler i det avseende motionären åsyftar kan visa sig befogad. Utskottet är emellertid icke nu berett att taga definitiv ställning till sakliga ändringar i aktiebolagslagen utan förmenar, att den av motionären väckta frågan är av den beskaffenhet, att den lämpligen bör övervägas i samband med de övriga förslag om ändringar i aktiebolagslagen, som utskottet nyss omnämmt. Beträffande sakfrågan kan utskottet peka på den utväg, som patent- och registreringsverket i förevarande fall anvisat, nämligen att i stället för att ingiva vederbörligen bestyrkta avskrifter av protokoll ingiva två exemplar av protokollet, upprättade på samma sätt som originalprotokollet.

I de nu förevarande *motionerna* anföres i denna del, att åtskilliga bestämmelser med materiellt innehåll otvivelaktigt vore i behov av revision. Särskilt syntes detta vara fallet beträffande vissa spörsmål, som kunde uppstå vid enmansbolag och vid koncernbildningar. Man syntes t. ex. icke alltid ha hållit möjligheten att ett aktiebolag kunde vara enmansbolag fullt klar för sig vid utformningen av vissa paragrafer i lagen, och detta hade fått egendomliga konsekvenser vid den praktiska tillämpningen.

Det må med anledning härav påpekas, att enligt 4 § stiftarna av aktiebolag skola till antalet vara minst tre. Sedan bolaget bildats, möter däremot icke hinder att samtliga aktier sammanföras i en ägares hand. Även för dessa s. k. enmansbolag gälla emellertid de allmänna reglerna om styrelse, verkställande direktör, revisorer, bolagsstämma m. m.

Grundläggande bestämmelser om koncerner upptagas i 221 § 1 mom. Lagrummet lyder.

Äger ett aktiebolag mer än hälften av aktierna i ett annat aktiebolag eller, om aktier med olika röstvärde finnas, så många aktier, att röstetalet för dem utgör mer än hälften av röstetalet för samtliga aktier, skall det förra bolaget anses såsom moderbolag och det senare bolaget såsom dotterbolag. Om ett eller flera dotterbolag eller ock moderbolaget och ett eller flera dotterbolag tillsammans äga så många aktier i ett annat bolag som nyss sagts, skall jämväl sistnämnda bolag anses såsom dotterbolag (dotterdotterbolag) till moderbolaget. Har ett aktiebolag eljest på grund av aktieinnehav eller avtal eller av annan orsak ett bestämmande inflytande över ett annat aktiebolag, varmed jämväl är förbundet ett väsentligt intresse i det senares ställning och resultatet av dess verksamhet, skall ock det förra bolaget anses såsom moderbolag och det senare bolaget såsom dotterbolag.

Alla bolag, som äro med varandra sålunda förenade att de inbördes äro moder- och dotterbolag eller dotterbolag till samma moderbolag, kallas koncernbolag.

Särskilda bestämmelser för koncerner meddelas på olika ställen i lagen. Här skall endast pekas på stadgandet i 104 § om skyldighet för moderbolag att avgiva koncernbalansräkning eller koncernredogörelse.

Frågan om materiella ändringar i aktiebolagslagen har i allmänhet icke särskilt berörts i de till utskottet inkomna *remissyttrandena*.

Patent- och registreringsverket har dock omnämnt, att ämbetsverket funnit angeläget, att i visst avseende nya regler snarast infördes i aktiebolagslagen, varigenom möjlighet bereddes att ur aktiebolagsregistret genom ett enklare och effektivare förfarande än vad nu vore möjligt avföra bolag, som sedan lång tid tillbaka upphört med sin verksamhet. Ämbetsverket hade samtidigt till Kungl. Maj:t gjort framställning om vidtagande av sådan lagändring.

Frågan om införande av en särskild bolagsform för småbolag.

I sitt förslag till lag om aktiebolag m. m. fann *lagberedningen* sig icke böra föreslå införande i svensk lagstiftning av en särskild bolagsform för mindre bolag. Uppmärksamheten var under förarbetena till aktiebolagslagen i denna

del fäst särskilt på den tyska bolagsformen Gesellschaft mit beschränkter Haftung och den franska société à responsabilité limitée. Det ansågs emellertid, att dessa bolagsformer visat sig vara förenade med betydande faror för bolagens borgenärer. Utskottet får här hänvisa till vad lagberedningen anfört i denna del (SOU 1941: 9 s. 5—6 och 29—36).

Lagrådet uttalade i denna fråga, att det väl måste erkännas, att åtskilliga av de i lagberedningens förslag upptagna bestämmelserna vore givna främst med tanke på de stora bolagen. Men av de skäl, lagberedningen åberopat, torde dock, enligt lagrådets mening, betänkligheter möta mot införande av en särskild bolagsform för småbolagen. Ej heller syntes det tillrådligt att, med bibehållande av dessa bolag inom aktiebolagslagstiftningens ram, beträffande dem stadga undantag i någon mera avsevärd mån från regler, som åsyftade ökad publicitet och kontroll. I lagberedningens förslag hade nämligen lättnader medgivits för småbolagen i vissa hänseenden, och att härutinnan gå än längre kunde, enligt lagrådet, icke anses vara påkallat.

Departementschefen anslöt sig i propositionen till den avvisande ståndpunkt, som lagberedningen och lagrådet intagit till frågan om särskild bolagsform för småbolagen.

Jämväl *första särskilda utskottet* biträdde den uppfattning, varåt sålunda givits uttryck under förarbetena.

I den härovan omförmälda, vid 1949 års riksdag av herr Wiberg väckta motionen, II: 284, framställdes jämväl önskemål om att antingen genom komplettering av aktiebolagslagen eller genom särskild lagstiftning få till stånd regler, som bättre än gällande aktiebolagslag lämpade sig för sådan företagsamhet, som för närvarande i allmänhet utövades genom de mindre bolagen.

Patent- och registreringsverket hänvisade i utlåtandet över motionen i denna del till vad som förevarit vid tillkomsten av aktiebolagslagen.

Advokatsamfundet ansåg sig för närvarande icke kunna taga ställning till den nu behandlade frågan men tillstyrkte dock, att en utredning komme till stånd.

Industriförbundet sade sig i sitt yttrande icke ha funnit anledning frånträda den ståndpunkt, förbundet intagit i yttrandet över lagberedningens förslag, nämligen att det icke funnes anledning att i vårt land införa förenklade särbestämmelser för de smärre bolagen, vilket skulle innebära ett mera djupgående ingrepp i aktiebolagslagen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande över motionen erinrade *första lagutskottet* om att tanken på att införa en särskild bolagsform för småbolagen under förarbetena till aktiebolagslagen avvisats efter ingående utredning. Såvitt utskottet kunde finna, hade icke nu för införande av särbestämmelser i denna del förebragts några nya skäl, som kunde föranleda ett ändrat ståndpunktstagande.

Såsom ovan nämnts anmärkes i de nu förevarande *motionerna*, att i den offentliga debatten nyligen gjorts gällande, att ett under fjolåret framlagt

förslag till lag om registrerade föreningar utgjorde en anledning att på nytt taga upp frågan om införandet för mindre företag av en enklare form av bolag utan personlig ansvarighet.

Med anledning härav må framhållas, att *utredningen för översyn av lagstiftningen om ekonomiska föreningar* i ett den 12 april 1949 avgivet betänkande (SOU 1949: 17) framlagt förslag till bl. a. lag om registrerade föreningar.

Ur betänkandet må återgivas följande uttalanden.

De i förslaget allmänna bestämmelser upptagna definitionerna giva vid handen, att såväl begreppet ekonomisk förening som begreppet ideell förening förändrats i jämförelse med gällande rätt. Icke alla associationer, som driva ekonomisk verksamhet i syfte att tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, kunna enligt förslaget registreras som ekonomiska föreningar. Det kommer härvid an på om syftet är accessoriskt eller vanligt vinstsyfte; i senare fallet måste en annan juridisk form tillgripas (aktiebolag, handelsbolag, kommanditbolag). Sker så ej, kan sammanslutningen icke tillerkännas rättskapacitet. Men även omfånget av begreppet ideell förening är ett annat. Hit höra enligt förslaget alla föreningar med ideellt ändamål, även om de främja detta genom bokföringspliktig verksamhet.

Det har under överläggningarna av några utav de sakkunniga framkastats, huruvida icke övervägande borde ägnas frågan om möjligheten att i svensk lagstiftning införa en ny för drivande av rörelse avsedd associationsform utan personlig ansvarighet för delägarna utöver de nu bestående, aktiebolaget och den ekonomiska föreningen. Det har därvid påpekats, att där est det förevarande förslaget upphöjes till lag, från föreningsformen utestängas vissa sammanslutningar, som nu kunna begagna densamma. Härvid ha bl. a. nämnts de s. k. fastighetsföreningarna. Även fränsett de speciellt föreningsrättsliga problemen förefunnes emellertid behov av en ny typ av associationer för dem, som önskade driva rörelse utan personlig ansvarighet men som icke ville underkasta sig de invecklade, närmast för större sammanslutningar lämpade föreskrifterna i aktiebolagslagen.

Utredningsmannen har i anledning härav velat erinra om vad beträffande detta frågekomplex anförts under förarbetena till nya aktiebolagslagen. — — —

Anledning att nu anlägga andra synpunkter på detta spörsmål synes icke föreligga. Det kan erinras, att man genom att utnyttja kommanditbolagsformen i viss mån kan tillgodose det ifrågavarande önskemålet, i det att i sådant bolag alla bolagsmännen utom en kunna begränsa sin ansvarighet till att avse allenast i bolaget insatt belopp.

I de till utskottet inkomna *ytttrandena* har förevarande fråga icke särskilt berörts.

Översyn av lagen om försäkringsrörelse.

Tillkomsten av lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse, vilken ersätter lagen den 25 maj 1917 i samma ämne, grundades på ett av 1942 års *försäkringsutredning* avgivet betänkande (SOU 1946: 33 o. 34). Över ut-

redningens förslag avgävos, efter remiss, *yttranden* av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. Sedan förslaget överarbetats inom handelsdepartementet, remitterades det för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet till *lagrådet*. Lagrådets granskning av förslaget resulterade i vissa erinringar, vilka dock icke berörde de grundläggande principerna däri. Sedan förslaget ytterligare överarbetats inom departementet, framlades det i *proposition nr 50* för 1948 års riksdag. I anledning av propositionen väcktes inom första kammaren sex och i andra kammaren fem *motioner*. I ämnet avgav *första lagutskottet* utlåtande, nr 34. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag med vissa ändringar.

De bolagsrättsliga bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse äro anpassade efter nya aktiebolagslagen, dock med åtskilliga avvikelser betingade av försäkringsväsendets egenart. Sålunda intaga de ömsesidiga försäkringsbolagen i flera hänseenden en särställning.

Anmärkas må även att lagen om försäkringsrörelse — såvitt rör livförsäkring — innefattar betydelsefulla nyheter på det försäkringstekniska området.

I det till utskottet inkomna remissyttrandet från Folksam har kritik riktats mot *bestämmelserna i 271 §* i lagen. Med anledning därav må lydelsen av ifrågavarande lagrum här återgivas. Paragrafen stadgar.

Försäkringsbolag som meddelar livförsäkring skall på sätt nedan i denna paragraf sägs göra avsättning till säkerhetsfond.

I den mån summan av utjämningsfonden och säkerhetsfonden understiger fem procent av den del av premiereserven för livförsäkring, som är redovisad annorledes än genom värdet av svensk återförsäkringsgivares ansvarighet, så ock i den mån säkerhetsfonden ensam understiger två och en halv procent av nämnda del av premiereserven, skall till säkerhetsfonden avsättas minst en tredjedel av bolagets årsvinst å livförsäkringsrörelsen, sedan möjligen förefintlig förlust å denna rörelse från föregående räkenskapsår täckts. Vid beräkning av det belopp, som sålunda minst skall avsättas, må ej från årsvinsten avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot, verkställande direktören eller annan såsom arvode (tantien). Avsättning må dock ej ske av medel, som erfordras till täckande av förlust, vilken uppstått å försäkringsrörelse av annat slag än livförsäkringsrörelse och ej motsvaras av befintliga till framtida förfogande avsatta medel eller av reservfonden samt ej heller, i fall som i 197 § avses, täckes på sätt där sägs.

Vidare må erinras om att 4 § stadgar, att de som vilja stifta försäkringsaktiebolag skola upprätta bolagsordning samt söka Konungens stadfästelse därå. Avser bolagets rörelse livförsäkring eller avser rörelsen annat slag av försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, skola tillika upprättas särskilda grunder för verksamheten samt därå sökas Konungens stadfästelse.

Motsvarande bestämmelser meddelas i 166 § för ömsesidiga försäkringsbolag.

Ur förarbetena till 271 § må återgivas följande uttalande vid lagrådsremissen av *föredraganden*, dåvarande *statsrådet Kock-Lindberg*.

Beträffande säkerhetsfonden bygger utredningens förslag i princip på nu gällande ordning. Folket-Samarbete har i sitt yttrande starkt kritiserat detta system, vilket anstalterna anse principiellt otillfredsställande. Även försäkringsinspektionen ställer sig kritisk mot 5 %-regeln. Eftersom mera rationella avsättningsregler måste bli av komplicerad natur, ifrågasätter inspektionen, om icke avsättningsskyldigheten borde regleras i grunderna och icke i lagen.

De synpunkter beträffande säkerhetsfonden, som Folket-Samarbete framfört, sammanfalla i stort sett med den kritik av 5 %-regeln, som utredningen själv uttalat.

Föreskrifterna angående livförsäkringsbolagens tekniska fonder hava enligt min mening till ändamål att motverka, att bolagen disponera sina medel på ett sätt som äventyrar verksamhetens soliditet. Det ligger i sakens natur, att man vid utformningen av fonderingsbestämmelserna måste taga hänsyn såväl till försäkringstekniska synpunkter som till principer av allmän ekonomisk art. En kombination av dylika regler kan givetvis — ehuru ändamålsenlig och enkel — alltid lämna rum för kritik från teoretisk utgångspunkt.

De av försäkringsutredningen föreslagna bestämmelserna beträffande säkerhetsfonden synas mig vila på en kombination av tekniska och ekonomiska grundsatser. Enligt min mening äro bestämmelserna väl avvägda. För min del fäster jag avgörande vikt vid att 5 %-regeln är enkel och lättillämpad och jag vill understryka utredningens uttalande, att de praktiska olägenheterna av 5 %-regeln icke torde vara av sådan valör, att en ändring är påkallad. — — —

Försäkringsinspektionens förslag om att reglera avsättningsskyldigheten i de tekniska grunderna kan jag icke tillstyrka. Säkerhetsfonden utgör ett så viktigt led i fonderingssystemet att dess ställning bör regleras genom enhetliga bestämmelser i lagen. — — — —

Folket-Samarbetes anmärkning, att säkerhetsfond icke bör avsättas för den del av premiereserven som redovisas medelst försäkringslån, vore logiskt riktig, därest säkerhetsfonden hade till ändamål att skydda endast mot kapitalförluster. Så är emellertid icke förhållandet. Vidare bör beaktas, att försäkringsbolagens långivning mot säkerhet av försäkringsbrev företer starka fluktuationer. Erfarenheten ger vid handen, att en omfattande långivning snabbt kan reduceras. Konjunkturkänsligheten är på detta område särskilt stor. Instabiliteten medför praktiska olägenheter beträffande beräkningen av säkerhetsfond. Med hänsyn till vad nu anförts torde försäkringsutredningens förslag få anses välgrundat.

I de likalydande *motionerna* I: 271 och II: 421 yrkades, att frågan om avsättning till och användningen av säkerhetsfond skulle regleras i livförsäkringsgrunderna. Till stöd härför anförde motionärerna bl. a., att reglerna för beräkning av säkerhetsfond kunde utformas rationellare i grunderna än i lagtext.

Utskottet erinrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande om statsrådets uttalande, att säkerhetsfonden utgjorde ett så viktigt led i fonderingssystemet, att dess ställning borde regleras genom enhetliga bestämmelser i lagen. Utskottet sade sig dela statsrådets uppfattning och kunde därför icke tillstyrka motionärernas yrkande.

I det nyss omförmälda, till utskottet från Folksam inkomna remissyttrandet anmärkes vidare på att lagen förutsätter bildande av s. k. *regleringsfond*. I anledning härav må anföras följande.

I 270 § stadgas, att grunderna beträffande återbäring till försäkringstagarna skola innehålla regler bl. a. för användning av regleringsfond.

Vid lagrådsremissen anförde föredraganden, dåvarande *statsrådet Kock-Lindberg*, i fråga om regleringsfonden bl. a. följande.

Beträffande regleringsfonden förutsattes i utredningens förslag att till densamma skola avsättas återbäringsmedel, vilka icke äro skattefria, d. v. s. — enligt utredningens terminologi — överskottsmedel, som icke härröra från premiemarginalerna. Hit höra exempelvis vinster på grund av återförsäkringsavtal eller överlåtelse av försäkringsbestånd eller försäljning av aktier i dotterbolag. Regler för avsättning till regleringsfonden skola enligt förslaget icke meddelas. Avsättningen är med andra ord frivillig och beroende på bolagsstämmans beslut. Har avsättning till regleringsfonden skett, äro medlen emellertid låsta där, i det att de icke få tagas i anspråk för annat ändamål än återbäring enligt härför stadfästa grunder; härvid bortses från det fall att medlen erfordras för täckande av förlust.

Den tankegång, som ligger till grund för förslaget om regleringsfond, synes mig icke hava klart kommit till uttryck i betänkandet. Anser man att livförsäkringsbolagen äga fritt förfoga över uppkommande överskott — bortsett från förbudet att disponera medlen för främmande ändamål (69 och 196 §§) — torde det för bolagen i allmänhet te sig naturligare att avsätta överskottsmedel till en fri reserv i stället för regleringsfonden — — —

Enligt min mening bör man emellertid utgå från en helt annan grundsyn beträffande rätten att disponera överskott å livförsäkringsrörelse. Principiellt skola alla överskott återgå till försäkringstagarna i form av återbäring. I den mån medlen icke omedelbart utbetalas till dem fonderas de hos bolaget för senare utbetalning. Avsättningar samt fördelning av medlen regleras i de försäkringstekniska grunderna och bolagsordningen. I den sistnämnda böra föreskrifter lämnas angående skyldigheten att göra avsättning till regleringsfond. Icke utan fog kan göras gällande att, sedan övriga i lagen föreskrivna fondavsättningar skett, all återstående årsvinst bör avsättas till regleringsfonden. Emellertid kan det av praktiska skäl anses olämpligt att binda bolagsstämmans dispositionsrätt genom så snäva regler. I bolagsordningen bör sålunda lämnas utrymme för ytterligare någon dispositionsfond. Det ligger i sakens natur att en dylik bör på lämpligt sätt maximeras till beloppet. Hithörande spörsmål böra lämpligen lösas i samband med koncessionsprövningen.

Enligt lagen den 17 juni 1948 angående införande av nya lagen om försäkringsrörelse har sistnämnda lag *trätt i kraft den 1 januari 1949*, i viss del redan den 1 juli 1948. Lagen äger tillämpning jämväl å försäkringsbolag, som registrerats enligt bestämmelserna i äldre lag. Styrelsen för sådant försäkringsbolag må hos Konungen göra ansökan om stadfästelse å den ändring av bolagsordning och grunder, som erfordras för vinnande av överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen. Ansökan som nu nämnts skulle göras inom sex månader efter det nya lagen trätt i kraft. Där så finnes påkallat må i dispensväg tiden kunna utsträckas till högst

två år. Innan frågan om koncession avgjorts äger bolaget fortsätta sin verksamhet enligt bestämmelserna i äldre lag i den mån ej Konungen förordnat att föreskrifter i nya lagen skola tillämpas.

Erinras må vidare om att 1945 års försäkringsutredning i ett under fjolåret avgivet *principbetänkande rörande försäkringsväsendet* (SOU 1949: 25) framlagt förslag om vissa reformer på försäkringsväsendets område. Utredningen har föreslagit olika åtgärder, i stort sett inom ramen för den nuvarande företagsstrukturen, för att stimulera en demokratisk utveckling av försäkringsväsendet.

Motionärerna ha i denna del anfört, att vid en översyn av aktiebolagslagen översyn givetvis skulle ske jämväl av lagen om försäkringsrörelse, då denna i stort sett anslöte sig till aktiebolagslagen.

Av de myndigheter och sammanslutningar, som i anledning av förevarande motioner till utskottet inkommit med *yttranden*, har *försäkringsinspektionen* anfört att inspektionen ansåge sig icke kunna tillstyrka en omedelbar översyn enbart av lagen om försäkringsrörelse, men hade å andra sidan icke någon erinran mot en översyn av lagen, därest en översyn av aktiebolagslagen beslutades. Inspektionen anför i denna del ytterligare följande.

Åtskilligt av den kritik, som från olika håll kommit till uttryck gentemot den nya aktiebolagslagen, kan av naturliga skäl riktas jämväl mot lagen om försäkringsrörelse, som i väsentlig grad utformats i överensstämmelse med förstnämnda lag. Då emellertid lagen om försäkringsrörelse varit i kraft endast något mer än ett år och med hänsyn till promulgationslagens bestämmelser ännu icke blivit tillämplig på alla försäkringsbolag, saknas i stort sett erfarenhet beträffande lagens verkningar å bolagens löpande verksamhet. Inspektionen anser för sin del att sådan erfarenhet bör föreligga innan frågan om en överarbetning av försäkringslagen upptages till avgörande. Skulle på grund av den mot aktiebolagslagen riktade kritiken en översyn av denna lag redan nu beslutas — något som inspektionen icke vill motsätta sig — torde under tiden för genomförandet av en dylik överarbetning ytterligare erfarenhet ha vunnits i fråga om försäkringslagen som kan tjäna till ledning för en revision av denna lag.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har anfört, att riksförbundet ansåge den av motionärerna väckta frågan böra i alldeles övervägande grad bedömas med hänsyn till det behov som kunde föreligga av en översyn av aktiebolagslagen. Den nya lagen om försäkringsrörelse, som varit i kraft endast sedan den 1 januari 1949, hade visserligen många bestämmelser gemensamma med aktiebolagslagen och skulle följaktligen påverkas av ändringar i sistnämnda lag. Det läte sig emellertid enligt riksförbundets mening icke göra att med utgångspunkt från erfarenheterna under den korta tid, försäkringslagen gällt, stödja ett krav på översyn redan nu av denna lag i och för sig.

Folksam, vilket såsom ovan antytts delar motionärernas uppfattning att lagen om aktiebolag redan är i behov av översyn, anser det vara ofrånkomligt att, om en sådan översyn kommer till stånd, underkasta de bolagsrättsliga bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse motsvarande översyn. *Folksam* anför i sitt yttrande vidare följande.

Folksam vill i detta sammanhang framhålla, att 1945 års försäkringsutredning i sitt principbetänkande föreslagit vissa, icke i detalj utformade förändringar i försäkringslagens materiella innehåll. Sålunda har utredningen föreslagit att den s. k. skälighetsprincipen lagfästes även för sakförsäkringen samt att visst utrymme för försäkringstagarnas inflytande beredes icke endast i ömsesidiga försäkringsbolag utan även i försäkringsaktiebolag. Det synes lämpligt att den av motionärerna föreslagna översynen i vad den gäller lagen om försäkringsrörelse företages i samband med den omarbetning, som kan föranledas av försäkringsutredningens betänkande.

Det bör vidare framhållas, att det betänkande av 1942 års försäkringsutredning, som ligger till grund för 1948 års lag om försäkringsrörelse, på vissa punkter blev föremål för en saklig kritik i remissyttrandena, vilken endast i ringa grad beaktades vid lagens definitiva utformning. Kritiken avsåg bl. a. de försäkringstekniska bestämmelserna. Beträffande 271 §, som innehåller detaljerade bestämmelser om avsättning till säkerhetsfond, föreslog *Folksam* i sitt yttrande, att bestämmelserna om avsättning till säkerhetsfonden skulle utgå ur lagen och att i stället skulle, liksom beträffande avsättning till och uttag från övriga försäkringstekniska fonder, i lagen allenast stadgas, att grunderna skola innehålla regler för avsättning till och uttag från säkerhetsfonden. De stela bestämmelserna i 271 § ha redan visat sig vara i hög grad hinderliga för en enkel och rationell utformning av återbäringsgrunderna. På en punkt ledde kritiken av de försäkringstekniska bestämmelserna dock till en partiell framgång, i det att begreppet »förutberäknad återbärning» slopades. Lagstiftaren underlät emellertid att draga konsekvenserna härav. Sålunda förutsätter lagen bildandet av en s. k. regleringsfond för livförsäkring oaktat denna icke gärna kan ha någon uppgift att fylla, då återbärningen icke till någon del skall förutberäknas samt beskattningen torde komma att bli helt oberoende av fondavsättningarna såsom 1944 års skattekommitté föreslagit.

Det synes välbetänkt, att vid en eventuell översyn av försäkringslagen även en revision av de försäkringstekniska detaljbestämmelserna överväges. En sådan revision behöver icke taga längre tid i anspråk än översynen av de bolagsrättsliga bestämmelserna.

Jämväl *Industriförbundet* och *Advokatsamfundet* tillstyrka en översyn av förevarande lag.

Översyn av lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser.

Lagen den 18 juni 1937 om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser grundades på ett av *lagberedningen* avgivet förslag i ämnet (SOU 1937: 13) Ett förberedande utkast till lagtext jämte motiv hade för *yttranden* remitterats till åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. I inkomna yttranden tillstyrktes i allmänhet en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget eller lämnades i allt fall förslagets huvudgrunder utan anmärkningar. Sedan förslaget remitterats till *lag-*

rådet, avgav lagrådet utlåtande, däri erinringar framställdes mot förslaget endast rörande vissa detaljbestämmelser. Efter det förslaget överarbetats inom justitiedepartementet, framlades det i *proposition, nr 292, för 1937 års riksdag*. Efter hemställan av *första lagutskottet* i dess utlåtande nr 61 biföll riksdagen propositionen.

Enligt 1 § i lagen äger aktiebolag till tryggnad av pensioner från bolaget bilda stiftelse (pensionsstiftelse), vars förmögenhet må helt eller delvis utgöras av fordran hos bolaget. I 16 § stadgas vidare, att bolag må bilda stiftelse även för anställdas eller deras anhörigas välfärd annorledes än genom beredande av pension.

Pensions- eller annan personalstiftelse skall enligt 22 § införas i aktiebolagsregistret.

Enligt 36 § skall vad i lagen stadgas om aktiebolag äga tillämpning jämväl å bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. I fråga om försäkringsaktiebolag skall vad i lagen sägs om aktiebolagsregistret avse försäkringsregistret.

Stiftelsens fordran mot bolaget är med viss begränsning utrustad med förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § handelsbalken.

För medel, som aktiebolag överfört till pensionsstiftelse, är bolaget enligt anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, punkt 2, berättigat till avdrag vid beräkandet av skattepliktig inkomst. Även för överföring till annan personalstiftelse föreligger avdragsrätt i viss utsträckning.

1937 års lag trädde i kraft den 1 januari 1938. Redan befintliga pensionsfonder ombildades enligt övergångsbestämmelserna automatiskt till pensionsstiftelser genom registrering, som verkställdes av registreringsmyndigheten, om ej anmälan inom viss tid gjordes av bolaget att första ordinarie bolagsstämma efter lagens ikraftträdande beslutat att fonden skulle utgå ur bolagets balansräkning.

Stiftelser för pensionering av personal eller eljest för tillgodoseande av de anställdas välfärd kunna emellertid bildas även utan stöd av 1937 års lag. Jämväl för överföringar till dessa s. k. fria pensions- eller personalstiftelser medges i praxis avdrag under vissa förutsättningar (jfr prop. 75/1946 s. 26). Dylik stiftelse åtnjuter dock icke förmånsrätt för sin fordran mot bolaget.

I detta sammanhang må vidare erinras om bestämmelsen i 101 § 5 mom. aktiebolagslagen, att fond ej må redovisas under benämningen pensionsfond eller understödsfond eller under annan benämning, som utmärker att fonden bildats för tryggnad av pension eller eljest för anställdas eller deras anhörigas välfärd. Har stiftelse bildats i enlighet med reglerna i 1937 års lag, skall skuld på grund av överföring av medel från bolaget till stiftelsen redovisas i särskild post med upptagande av stiftelsens benämning.

Motsvarande bestämmelser finnas upptagna i bl. a. 94 § 2 mom. lagen om försäkringsrörelse.

Påpekas må även, att den med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 24 januari 1947 tillsatta *pensionsutredningen* har att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ordnandet av en pensionering för anställda i privat tjänst. Enligt direktiven skall utredningen till allsidigt bedömande upptaga frågan på vilket sätt och i vilken omfattning åtgärder kunna vidtagas för att främja en mera allmän pensionering av tjänstemän och kroppsarbetare i enskild tjänst. Utredningen beräknar kunna avgiva principbetänkande under första halvåret 1950.

I de nu förevarande *motionerna* uppgives, att 1937 års lag i sin otympliga utformning vore en skräck även för jurister och hade fått till följd, att numera endast fria pensionsstiftelser bildades. Såsom ovan nämnts förmena dock motionärerna att översynen av denna lag borde ske först sedan pensionsutredningen avlämnat sitt förslag.

I remissyttranden beröres förevarande spörsmål endast i det av *försäkringsinspektionen* avgivna utlåtandet. Inspektionen anför i denna del.

Vad beträffar lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser vill inspektionen nämna, att allenast tre försäkringsbolag hos inspektionen registrerat stiftelser enligt bestämmelserna i ifrågavarande lag, varemot de övriga försäkringsaktiebolagen, å vilka lagen enligt övergångsbestämmelsernas huvudregel skulle blivit tillämplig, utnyttjat undantagsstadgandet i nämnda bestämmelser för undgående av i lagen reglerad stiftelsebildning. — Såsom motionärerna framhållit bör en översyn av denna lag ej ske, förrän pensionsutredningen, som har uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ordnandet av en pensionering för anställda i privat tjänst, avgivit sitt betänkande i ämnet.

Pågående lagstiftningsarbete på associationsrättens område.

Ovan har erinrats om att *utredningen för översyn av lagstiftningen om ekonomiska föreningar* i ett den 12 april 1949 avgivet betänkande (SOU 1949: 17) framlagt förslag till bl. a. lag om registrerade föreningar. Förslaget innefattar på flera punkter betydelsefulla nyheter i förhållande till gällande rätt. Såsom ovan antytts skall sålunda föreningsformen icke längre stå öppen för alla de sammanslutningar, som tidigare iklätts denna form. Även ideella föreningar skola kunna vinna registrering enligt förslaget. Formen förening med begränsad personlig ansvarighet försvinner. I fråga om redovisningen föreslås mera utförliga bestämmelser, delvis i anslutning till nya aktiebolagslagens reglering. På dessa punkter har dock liksom i det flertal andra avseenden, där en efterbildning ifrågasatts av föreskrifter i sagda lag, eftersträvat en förenkling av lagens regler. Någon motsvarighet till aktiebolagslagens bestämmelser om koncerner har icke upptagits i förslaget. Enligt utredningen bör emellertid spörsmålet, huruvida behov av en allmän lagstiftning rörande redovisning och revision i koncernförhållanden

kan anses förefinnas, måhända upptagas till omprövning sedan någon tids erfarenhet vunnits av tillämpningen av koncernreglerna i nya aktiebolagslagen.

Om det av 1945 års försäkringsutredning under fjolåret avgivna principbetänkandet rörande försäkringsväsendet (SOU 1949: 25) har likaledes tidigare erinrats. Utredningen har vidare avlämnat betänkande med förslag till ny lag om trafikförsäkring m. m. (SOU 1949: 26). I organisatoriskt hänseende innebär förslaget att enskilda försäkringsanstalter icke vidare skola få rätt att driva trafikförsäkringsrörelse i vårt land. Trafikförsäkringen föreslås nämligen centraliserad till ett för ändamålet bildat bolag, benämnt Trafikförsäkringsbolaget. Detta skall gestaltas efter förebild av ett ömsesidigt försäkringsbolag med försäkringstagarna som delägare.

En revision av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse förberedes av 1949 års banklagssakkunniga. Enligt direktiven bör revisionen i främsta rummet avse en omarbetning av hanklagen i syfte att i den mån så finnes lämpligt anpassa densamma efter bestämmelserna i nya aktiebolagslagen. Utredningen beräknas bliva slutförd under år 1950.

1948 års sparbankssakkunniga ha att verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning rörande sparbankernas organisation och verksamhet.

Utskottet.

Den år 1944 antagna nya aktiebolagslagen, vilken trätt i kraft den 1 januari 1948, utgör resultatet av ett omfattande nydaningsarbete på ett centralt och för vårt näringsliv betydelsefullt område. Såsom framhölls av första särskilda utskottet vid lagens tillkomst, ha i lagen på ett effektivare och mot nutida förhållanden svarande sätt utformats de bestämmelser, som redan förut gällande lag uppställt till skydd för den aktietecknande eller aktieköpande allmänheten, aktieägareminoriteter, aktiebolagens borgenärer m. fl., vilkas intressen efter vad erfarenheten givit vid handen äro särskilt utsatta för de med aktiebolagsväsendet förbundna ekonomiska riskerna. I lagen regleras även viktiga företeelser, vilka legat utom området för tidigare gällande lagstiftning, såsom koncernväsendet. Därjämte har på olika sätt beaktats, att det nutida aktiebolagets uppgift icke är begränsad till att vara ett instrument för tillgodoseende av privatekonomiska syften utan att bolaget har att fylla en viktig funktion i näringslivets och folkförsörjningens tjänst. Sistnämnda synpunkt har ytterligare understrukits genom vissa av årets riksdag beslutade ändringar i lagen, avsedda att bereda ökad insyn i bolagens ekonomiska förhållanden.

Under förarbetena till aktiebolagslagen uttalades från olika håll — samtidigt som kritik riktades mot enskilda bestämmelser i det av lagberedningen

framlagda lagförslaget — att förslaget till sitt sakliga innehåll hade stora förtjänster och att en lagstiftning byggd på förslagets principer torde komma att verksamt främja rättssäkerheten inom hithörande område. De erfarenheter som hittills vunnits vid lagens tillämpning ha icke jävat riktigheten av de gjorda uttalandena rörande lagens huvudgrunder. Enligt utskottets mening finnes därför icke anledning att för närvarande ifrågasätta jämkning i de fundamentala principer, på vilka lagen är uppbyggd, utom möjligen i ett hänseende, vartill utskottet här nedan återkommer. Det sagda utsluter emellertid icke, att behov av översyn av lagen i andra hänseenden kan föreligga.

Redan i remissyttrandena över lagberedningens förslag anmärktes, att förslaget i formellt hänseende led av en viss tyngd. Farhågor uttalades vidare för att komplikationer skulle uppstå vid lagens tillämpning på grund av dess svåröverskådlighet och alltför detaljerade utformning samt dess på många punkter svårförståeliga avfattning. Under det fortsatta arbetet å lagförslaget vidtogos också tämligen omfattande ändringar i syfte att göra lagen mera lättläst och överskådlig. Det torde emellertid, såsom utskottet redan i sitt utlåtande nr 18 till 1948 års riksdag framhållit, icke kunna bestridas, att lagen i det skick den slutligen erhöll ändock är svårförståelig. Från det praktiska livets män ha också under senare år upprepade krav rests på en översyn av lagen i formellt hänseende. Man har därvid hävdad, att lagen i tillämpningen visat sig oöverskådlig och svårtolkad.

Med hänsyn till arten och omfattningen av de spörsmål, som måste regleras, torde knappast kunna undvikas, att en för nutida förhållanden anpassad aktiebolagslag blir omfattningsrik och att en viss tyngd kommer att vidlåda dess avfattning. Såsom utskottet tidigare uttalat i detta ämne, torde det emellertid icke vara utslutet, att man genom en översyn kunde nå fram till en något mera överskådlig och lättläst lagtext. Enligt utskottets mening innefattar visserligen denna konstaterade svaghet i lagens formella utformning näppeligen i och för sig tillräckligt skäl att företaga en omarbetning av lagen. Emellertid har, såsom närmare utvecklas i det följande, behov yppats att även ur saklig synpunkt underkasta skilda bestämmelser i lagen en översyn. I samband med den revision i sådant hänseende, som utskottet vill förorda, är det enligt utskottets mening lämpligt, att i viss utsträckning en överarbetning av lagen företages jämväl ur formell synpunkt.

När det gäller en omfattande och i det praktiska rättslivet djupt ingripande lag ter det sig naturligt, att sedan lagen någon tid varit i tillämpning och erfarenheter från dess praktiska användning vunnits, behov uppkommer att på enskilda punkter revidera dess bestämmelser. I fråga om den nya aktiebolagslagen har också — såsom utskottet i sitt utlåtande nr 31 till fjolårets riksdag framhållit — erfarenheten redan givit vid handen att åtskilliga stadganden i lagen äro svåra att tillämpa. Utskottet hänvisade i sitt nämnda utlåtande till föreskrifterna beträffande olika registreringsärenden samt stadgandet i 224 § om bestyrkande av vissa avskrifter m. m. Under det år som därefter förflutit ha visserligen, som patent- och registrerings-

verket uttalat, bolagen visat sig kunna bättre än tidigare uppfylla de olika formföreskrifterna i registreringsärenden. I den praktiska tillämpningen har emellertid ytterligare blivit bestyrkt, att vissa av lagens bestämmelser äro mindre ändamålsenliga. Här skall endast pekas på reglerna om bolagsbildning och ökning av aktiekapitalet, vilka för åtskilliga fall te sig onödigt invecklade. Reglerna ha även lett till en avsevärd stegring i de kostnader som dessa ärenden draga. Det har nämligen blivit hart när omöjligt för lekmän att utan anlåtande av juridisk sakkunskap ombesörja dylika ärenden. Som patent- och registreringsverket anfört har vidare yppats behov av en enkel metod att ur aktiebolagsregistret utesluta bolag, som sedan lång tid tillbaka upphört med sin verksamhet. Mot reglerna om enmansbolag och koncernförhållanden har även framförts kritik. Vad sålunda framkommit giver enligt utskottets mening klart vid handen, att en översyn av aktiebolagslagen bör komma till stånd förr eller senare.

Spörsmålet huruvida tiden för igångsättande av denna översyn redan nu är inne, kan givetvis — som också framgår av de till utskottet inkomna remissyttrandena — vara föremål för delade meningar. Å ena sidan kan göras gällande, att det vore värdefullt om ytterligare någon tids erfarenhet kunde samlas från lagens praktiska tillämpning. Då det icke torde böra komma i fråga att låta den blivande revisionen av föreningslagstiftningen anstå i avbidan på en revision av aktiebolagslagen, kan vidare hävdas, att översynen borde företagas först sedan statsmakterna kunna taga ställning till det nyligen framlagda förslaget till lag om registrerade föreningar. Å andra sidan kan framhållas, att det är angeläget att en revision av aktiebolagslagen kommer till stånd relativt snart, innan rättslivet hunnit i alltför hög grad binda sig vid gällande bestämmelser. En översyn kan vidare beräknas taga så pass lång tid, att tillräcklig erfarenhet av den nu gällande lagens tillämpning i allt fall blir tillgänglig, innan resultatet av översynsarbetet kan sammanfattas i förslag till nya bestämmelser. Utskottet anser icke nödigt att ingå i bedömande av den tidpunkt, då utredningen bör igångsättas. Därest riksdagen, såsom utskottet vill förorda, i anledning av de nu förevarande motionerna begär en översyn av aktiebolagslagen, kan förut sättas, att Kungl. Maj:t förordnar därom vid lämplig tidpunkt.

Vid en blivande översyn av aktiebolagslagen torde möjligen anledning föreligga att upptaga det tidigare ofta debatterade spörsmålet, huruvida en särskild, enklare form borde skapas för de s. k. småbolagen — inom ramen för aktiebolagslagen eller i särskild lagstiftning. Utskottet har i detta sammanhang icke anledning att taga ställning till frågan om möjligheten eller lämpligheten av att införa en sådan särskild bolagsform. Utskottet vill emellertid framhålla, att frågan torde vinna ökad aktualitet, därest det ovan omförmälda förslaget till lag om registrerade föreningar genomföres. Den föreslagna lagen utestänger nämligen från föreningsformen vissa samman slutningar och företag som för närvarande drivas såsom föreningar.

I motionerna och även i flera remissyttrandena har framhållits, att i samband med en revision av aktiebolagslagen en översyn borde ske även av

lagen om försäkringsrörelse. Såsom skäl härför har särskilt åberopats, att de bolagsrättsliga bestämmelserna i sistnämnda lag till stor del äro uppbyggda efter förebild av reglerna i aktiebolagslagen. Enligt utskottets mening är det naturligt, att en översyn av aktiebolagslagen utsträcker sig till att omfatta även de nyssnämnda bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse. Att, såsom i ett av remissyttrandena förordats, revidera jämväl de försäkringstekniska stadgandena i lagen, kan däremot i nuvarande läge icke anses påkallat. Lagen har nämligen, som av det ovan anförda framgår, i fråga om de flesta försäkringsbolag ännu icke — eller ock helt nyligen — trätt i tillämpning.

Slutligen har i motionerna även berörts frågan om en revision av lagen om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser. Frågan om en revision av denna lag står emellertid varken formellt eller reellt i omedelbart samband med spörsmålet om en översyn av aktiebolagslagen. Härtill kommer att pensionsutredningen för närvarande förbereder förslag rörande ordnandet av pensionering för anställda i privat tjänst. Innan detta förslag framlagts, saknas, såsom ock motionärerna anför, anledning att igångsätta en översyn av nu berörda lag. Utskottet har därför ansett sig icke böra i nuvarande läge närmare ingå på detta spörsmål.

Under åberopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 246 och II: 298, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn av gällande lagar om aktiebolag och om försäkringsrörelse.

Stockholm den 28 mars 1950.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Olofsson, Lodenius, Lundgren, Lindblom, Cassel, Lindgren och Georg Pettersson*;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Johansson i Norrfors*, Landgren*, Håstad, fru Gärde Widemar och herr Jacobsson i Sala.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.